

ГОДИНА XI.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 57.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Изази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца поједан пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

МИТИ И ДРАГИЊИ

приликом јубилеја двадесетпетогодишњег глумовања им.

Двадесетпет година,
Теретни и знојни,
Истрајасте јуначки
У просветној војни.

Смело глен'те у прошлост
Трнавог вам жића;
Дично име кадро је
Три да заружича.

Будућност је будућност,
У њу лете нади;
Уметнику доста је
Ако за њу ради.

Данашњост је сиротна
Ево шта вам дала —
Са свих страна срдечно:
Хвала! Хвала! Хвала!

Уз то, Мито, Драгињо,
Ваљда ништ' не квари,
Што вам руку стискује
Ваш пријатељ стари.

З-Ј. Ј.

Прослава двадесетпетогодишњег глумовања

ДИМИТРИЈА РУЖИЋА И ДРАГИЊЕ РУЖИЋКЕ.

У суботу 5. априла била је свечана представа у прославу двадесетпетогодишњег глумовања Д. Ружића и Д. Ружићке. Тога дана давана су у позоришту два комада: „Доктор Робин“ и „Мила“ Света се било много сакупило, а беше и са стране прилично гостију, особито из Београда.

Кад се представа била свршила, наступио је кратак одмор. После одмора подиже се завеса и ми угледамо на позорници на једној страни јубиларе: г. Ружића и г. Ружићку. У средини беше сто постављен и за столом седио је: г. Др. Станојевић, г. Милорад П. Шапчанин и г. А. Хаџић. За другим столом седио је: г. Сава Петровић и г. Ст. Јефтић. У округу беху глумци и глумице. Први узе реч г. Др. Станојевић, те предав два сребрна венца у име управног одбора „друштво за српско народно позориште“, поздравив јубиларе овим речима:

„Поштована јубилико! Док је народ српски

пушком у руци стражарио и мачем и десницом бранио домовину своју од навале туреке, и док је народ наш грудима својим заклањао целу Европу од поплава азијатске ордије, дотле су други срећнији народи корак по корак напредовали у култури, просвети, вештини и уметности; за то су ти народи и имали кад, да славе овако славље још у прошлим вековима, те данас славе већ 100 и 200 годишњице својих заслужних уметника и вештака. Талијаних синова — а ми једва тек доспесмо у другој половини 19. века да слаavimo само 25 годишњицу наша два врвна позоришна члана. Ми данас слаavimo први пут 25-годишњи јубилеј и то: дичних чланова наше позоришне дружине — Ружића и Ружићке. И да чудна случаја: прво славље, па већ од тако ванредне реткости славље глумца и глумице, мужа и жене, две сјајне звезде првога реда на позоришном небу.

Кад су обоје пре 25 година ступили први пут

у храм Талијин, нису — можда — ни сањали, да ће после кратког времена бити једна душа и два тела, а кад су већ срца своја спојили, нису — можда — ни помислили, да ће дочекати свој 25 годишњи јубилеј, па притом и тако здрави и крепки, тако чили и весели, као што их ево видимо. Они су својим 25 годишњим глумовањем будили свест народну у свима крајевима, куда су доспели, они су одушевљавали народ, да оберучке пригрли све што је лепо, поштено и племенито, а да од себе даље отискује све, што је гнусно, подло и човековог достојанства недостојно.

Њихове су заслуге на том пољу огромне, и моје је перо и сувише слабо, да их све опише и поброји; за то ће их историја наша тим боље записати и то: златни слови у ону књигу, где уписује славна имена свију наших вредних будилаца и унапредилаца просвете, уметности и вештине.

Да високо ценимо заслуге слављеника и да их поштујемо и уважавамо, сведочи најбоље овај лепо и големи број скупљених, одличних поштовача њихових.

А сад се обраћам вама, поштовани и драги јубилари наши! и поздрављам вас у име „друштва за срп. нар. позориште“, поздрављам вас у име присутних и одсутних многобројних поштовача ваших и желим вам из дубине душе своје, да вам преблаги творац небесни дарује, да живи и здрави, крепки и чили дочекате и вашу 50-годишњицу, да немалакшете, већ да и даље истрајете на трновом путу нашем, радећи све за умни напредак народа нашег, и најпосле желим вам, да вас благослов Божији и љубав поштовача ваших прати све до суђеног дана, док не буде милом Богу воља, да вас у лоно Аврамово прими, — као што поји св. наша православна црква.

Па сад примите, поштовани и драги слављеници наши, у име друштва за „срп. нар. позориште“ овај малени дарак, као видљив знак нашег одличног поштовања, топле благодарности и признања за ваше неуморне труде, а примите га оном љубављу, којом вам га драговољно пружамо.“

После тога узе реч г. Милорад П. Шапчанин, интенданат краљевског српског позоришта у Београду, те поздрави јубиларе у име министарства просвете и у име управе краљевског српског народног позоришта, предавши врло леп венац од природног цвећа, као видљив знак признања, од стране министарства просвете, а од стране управе два лепо израђена оквира за слике. За тим поздрави јубиларе говором г. Стеван Турчић, као изасланик друштва уметности у Београду, а члан тога друштва и глумац Милош Цветић преда као уздарје тога друштва сребрн пехар. После тога узе реч г. Тоша Јова-

новић, редитељ краљевског српског позоришта у Београду, те поздрави јубиларе у име мушких чланова краљевског српског позоришта, предавши им као уздарје сребрн венац, а г. Гавриловић, глумац краљевског српског позоришта, предаде врло лепо киту цвећа са тракама у име женских чланова краљевског српског позоришта. После тога поздрави јубиларе г. А. Варађанин у име „Добротворне задруге српскиња новосаткиња“, предавши им у знак признања леп лаворов венац. Гђа Ј. Брановачка посла једну сребрну чашу, а г. К. Рајић и жена му врло леп сребрн „ауфсац.“ За тим је прочитан телеграм министарства просвете са Цетиња, у ком се јавља, да је јубилара Ружића Његово Височанство књаз Црне Горе обдарио Даниловим орденом четвртог реда. Г. Миљковић поздравио је јубиларе у име срп. нар. позоришне дружине, предавши као уздарје леп „сервис“ за каву. После овога је захвалио јубилар на свима честиткама, и тиме се свршио први део ове прославе.

После представе беше приређен банкет у почаст слављеницима у „Српској читаоници.“ На банкету беше преко 150 особа.

У течају вечере пало је доста лепих и китњастих наздравица.

Прву је наздравицу наздравио г. Др. Станојевић: Њиховим величанствима краљу и краљици. Другу је наздравио Др. Милан Јовановић Батут Ружићу, као своме другу, јер је добио орден Данилов. Том је приликом благодарио кнезу Црне Горе и Брда на дару, што га је учинио, јер је тиме јасно показао колико цени и уважава уметност. Трећу наздравицу изрекао је г. Јован Грчић гостима из Србије. Четврту је наздравио г. Ђ. Вукићевић гђи Ружићки и њеној родбини. Пету је наздравио г. Шапчанин и том је приликом наздравио вароши Новоме Саду и њеном присуством градоначеонику, г. Стеви Поповићу Пецији. Шесту је наздравио г. Анта Ковачевић као Хрват Ружићу. Седму је Тоша Јовановић наздравио у име позоришне дружине у Београду, и као колега Ружићев. Осму: Милан Јовановић професор, српском народу. Девету: г. Никола Јосимовић Јовану Ђорђевићу и А. Хаџићу. Десету: г. Цветић, редитељ краљевског српског позоришта у Београду, глумачкој слави. Једанаесту: г. В. Миљковић, глумац, слављеницима у име позоришне дружине. Дванаесту: г. др. Илија Вучетић Ружићу, као управитељу нар. позоришта. Тринаесту: Докторанд Милан Ђирић наздравио је слављеницима у име омладине. Четрнаесту: г. др. Илија Огњановић наздравио је Ружићу, као вештом глумцу шаљивих игара и т. д.

Од гостију били су из Београда ови: г. г. Милорад П. Шапчанин, интенданат краљевског срп-

ског позоришта, Стеван Ђурчић, уредник „Српских Новина“, Тоша Јовановић, и Милош Цветић, редитељи, и Станишић и Гавриловић, глумци краљевског српског позоришта у Београду. Са Цетиња је био др. Лаза Костић. Из Осека Анта Ковачевић.

Друштво беше врло расположено, тако, да се тек пред зору разишло и понело са собом увереље, да велик труд и огромно пожртвовање за вештину мора стећи свугде похвале и признања.

Милојко.

ЛИСТИЋИ.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(На позорници и у животу. Шаљива игра у 1 чину, написао М. Ш. М. — *Прени лок*. Шаљива игра у 1 чину, написао Мита Калић. — *Прнос*. Шаљива игра у 1 чину, с песмама, по Р. Бенедиксу посрбио Др. Андрејевић, музика од А. Максимовића.) (Свршетак).

Али није ни чудо. Једна необична љубавна изјава двоје младих још није тако обилат предмет, да га неуго перо може до драмске висине узнети. Сlike као што су Станић, Станићка и Петровићка могле би, истина, бити драмски елементи — и ако са свим обични — али су изведене као сlike, те их ми гледимо једну поред друге, а никако у узајмици и у живој кореспонденцији са главним особама. Ми их слушамо где причају, где се свађају и грде, где интригирају, ал' нам све то не изгледа као права радња за то, што не видимо живе мотиве тим енунцијацијама, што не осећамо органску нужду за њих. Тога управо и нема — све се у томе комаду збива ван позорнице, а на позорници се само говори — па то је узрок, што се ти елементи нису претворили у драмске.

Ни склоп није уметнички. Екенозиција је са свим слаба, и ми се свему, што се прича, говори и погледак збива, можемо само чудити. Смилка и Душан представљени су нам тек у завршној сцени у оном облику, у коме их треба већ давно да познајемо. Са Петровићком, као злим елементом, писац је у великој невољи, и већ не зна начина, како да је у радњу уплете. Она сваки час допаркива на сцену, па чисто би је човек запитио: шта ће опет сад? И с другим особама има писац тешкоћа и невоље. То се види већ по томе, што их пушта те једнако за себе говоре. Да публика разуме, морају они да кажу шта хоће, шта мисле и осећају, па тим баш показују, да су само сlike, и то још непогођене. Изгледају нам као оно цртање у деце: морају да потпишу, шта су нацртали, јер се иначе не би видело, да је цртеж н. пр. нож, тица, кућа и т. д.

Ситнија техника није лоша. Тенденција је

доста лепо истакнута — наравно опет не драмски — ; дијалог је окретан; дикција је лепа, изумимајући неколико обичних места и фраза, а језик је чист и глудақ.

Према овоме био је и успех. Комад је примљен хладно и свақ је имао само једну извину: „Па за бога, млад је.“ Ми се слажемо с том извином и молимо писца, да је добро разуме. Ако у младо доба мање згреши, мање ће се после имати да каје. „Од чега деца болују, од онога људи умиру“. . .

„Прекли лек“ је већ посао друге врсте. И Мита Калић је почетник у драмском песништву, али показује већ с почетка толико снаге и природна дара, да га ми радосно прихватимо и искрено поздрављамо у храму Талијином.

И његов предмет није нов, али је тако сретна и вешта варијација, да му морамо признати духовитост и оригиналност. То морамо тим више, што се својом варијантом са свим наслоњено на наш живот, на наше обичаје, на наше навике и назоре — дакле на оно, што ми добро разумемо. Таке апликације су од неодољива утиска већ с тога, што у себи носе двојакли карактер: опште човечански и специјално народни.

Предмет је неоснована и несносна љубомора с јаким драмским колизијама. Страст се тако потенцира, да мора доћи до обрта, било катастрофом било лизом. Песник је расправља лизом; помирује је с нама тиме, што је свлада и излечи, али и опет казни. За тенденцију је учинио све, а за врсту свога рада пронашао је тако згодан пут, да му се морамо поклонити. Избор предмета и обрада његова у целини је, дакле, такe нарави, да показује еминентан драмски дар.

И појединости показују даровита писца и савесна радника с неком спремом. Радња му је скроз жива и лака, изумајући неких места, где се дао завести дугим рефлексјама, а ситуације су му природне, неусиљене, достојанствене, па ипак од оног финог, тако рећи, вишег комичног утиска. Карактери су му истинити, верни, доследни и тако симпатични, да нас морају овла-

дати. Особито се као леп тип истиче Живана, собарица. То је слика живота, слика истине до у најмање ситнице, и смеши се на нас тако умиљато, тако враголасто и симпатично, да нас мора задобити. То је тип, каког га давно не видеемо; тип, који ће и публику и глумца вазда заносити.

Најпосле види се, да се писац одликује и снагом и достојанством у формалним појединостима. У нас се то занемарује, па с тога и јест нужда, да се о томе води рачуна, и да се одабере, што је за одабирање. Калић је и с формалне стране показао, да се с литературом не шали, па и то је један разлог више, да се од њега добру надамо. Његов је дијалог са свим жив, природан и са згодним прелазима. Дикција му је лепа, по гдеде баш одабрана и снажна, а језик чист, лак и достојанствен. Све то показује збиљу и добру вољу.

Представе су ишле неједнако. „На позорници и у животу“ није задовољило ни представом. Чини нам се, да по гдекоје снаге нису залегле, па да је и с тога комад трпео. „Преки лек“ је за први пут ишао доста округло и глатко, а гђца Максимовића је у улози Живане показала сву своју снагу и праву своју жицу. Њена игра нас је очарала, и ми се радујемо, што ће у Живани имати прилике, да увери цео српски народ о племенитом глумачком дару свом.

„Пркос“ је стари познаник, али увек мио гост на нашој позорници. И вечерас нам је показао, да још није престарио, и да ће још дуго и дуго живети. И представа је испала као обично, кад играју наше најбоље снаге. Па опет морамо рећи, да певање није за сваког.

Ф.

(*Сабља Краљевића Марка*. Алгоритија у 2 дела, с песмама, од Ј. Ђорђевића и А. Хаџића, музика од Д. Јенка. Представа за децу 3. априла.) Дошао сам управо у позориште, да гледим оне, који су дошли, да гледе. Али и било је вредно доћи. Стајао сам неко време близу позорнице и посматрао многобројну публику. Са сваког лица се одејивала радост и радозналост. Је ли само шумуло што око оне велике завесе, а публика је теглила одмах вратове, шта више, онај део, који се осуо по стражњим клупама, дизао се и горе, на клупе, а богме и на плећа комшијска. У једаред се указаше лампе пред завесом: у публици, у којој је шуштало и кишило, зујало и шаптало, настаде мртва тишина. Главе се почеле дизати и прилегати, као оно зрело класје, кад преко њега пређе поветарац; али и то је била обмана. Завеса је остала онаква, каква је била до сад, и зујање и шуштање отпоче на ново — права кошница.

Сад започе свирка: све српске мелодије.

Публика застале у свом немирном раду — та у оном ћошку већ се зачуо ситан врисак: два члана публике ухватила се за кике — и поче мирно и пажљиво да слуша свирку. Гдекоји члан публике клатио је ногама, те тако држао свирачима такта; онај тамо, млатајући рукама, дотакао се носа свог комшије. Срећом те нос није био осетљив, али освете је морало бити и „ајау!“ зачу се из оне тамо клупе.

У једаред се подиже завеса. Марко Краљевић стоји на позорници и говори. Могао си чути мушницу, кад би прелетела кроз позориште. Све се стипало, све је било мирно; онај је заборавао на нос и на освету, а овај опет, да се за освету освети. Појави се вила — још већа тишина завлада. Па кад су тек дошле оне слике, па разне бенгалске ватре! Ја сам стао крај клупе и погледао дуж ње: гледао сам комотно кроз подугачки олук — отворених уста.

Право да вам кажем, није ми било смешно. Нека радост, неко уживање, које не могу описати, обузело ме је: ја сам уживао у њиховом уживању!

Кад се заврши први одељак, започе свирка разне песме. У једаред се зачује коло. Аха! Сад ће бити. И заиста. Оне силне главе по клупама почеле су да се дижу и да се љубају — да није било стеге у клупама, за цело би се развила та народна игра. Очи су светлиле, образи горели, груди се надимаху — а опет зато ухватише се тамо у ћошку два петлића у коштац, док се није близу њих указало неко брадато лице, и одмах створило мир.

Па кад је тек та публика почела да тапше! Све неки ситни, танки звуци разлегали су се по ваздуху; пљескање ми је изгледало, као кад би огроман лик омањих жаба подигао концерат. Па „Живио!“ па „На ново!“ нема краја.

Изађем на улицу, да гледам ту публику, кад почне излазити. Као да си из хамбара пустио велику множину мишева: сваки куд који.

Некритичније, а да богме онда и благодарније публике за цело није било у позоришту од — ове српске деце, која су преправила позориште. Све по двоје су седела у једном месту, тако, да је било деце до осам стотина.

— Будућа Србадија, — рече ми пријатељ, који је стајао до мене. М. С—ћ.

СИТНИЦЕ.

(*Да је — не заборава.*) Пре неки дан даван је у нашем народном позоришту комад: „Сеоска лоба,“ и неком се господину тако допала арија: „Пред њеном сам ево кућом,“ да је одмах на марами везао чвор, да је — не заборава.

Издаје управа српског народног позоришта.